

Program för uppföljning av privata utförare Mandatperioden 2022–2026

Typ av styrdokument: Program
Beslutande instans: Kommunfullmäktige
Datum för beslut: 2024-11-06 § 159
Diarienummer: 2024.311 KS

Gäller för: Kommunövergripande
Giltighetstid: Tills vidare, omprövning varje mandatperiod
Revideras senast: September 2027
Dokumentansvarig: Ekonomichef

Bakgrund

Kommuner får enligt kommunallagen lämna över verksamhet till privata utförare. Kommunen är fortfarande ansvarig gentemot medborgarna för dessa verksamheter på samma sätt som för verksamhet som bedrivs i egen regi. Kommunen ska därför kontrollera och följa upp verksamhet som genom avtal lämnats över till privata utförare och i avtalen tillförsäkra sig information som gör det möjligt att ge allmänheten insyn.

För att stärka styrningen och strukturen ska fullmäktige enligt 5 kap. 3 § i kommunallagen (2017:900), varje mandatperiod anta ett program med mål och riktlinjer för kommunala angelägenheter som utförs av privata utförare på uppdrag av kommunen. Programmet syftar till att stärka uppföljning och kontroll av privata utförare samt att öka allmänhetens insyn i privata utförare verksamhet.

Programmet ska innehålla följande information:

- mål och riktlinjer för verksamheter som utförs av privata utförare på uppdrag av kommunen
- hur uppföljning av mål och riktlinjer ska ske
- hur allmänhetens insyn i verksamhet som lämnats över till en privat utförare ska tillgodoses

Definitioner

Kommunen är *huvudman* för flera välfärdstjänster och har därigenom enligt lag ansvar för att tillhandahålla tjänster med tillfredsställande kvalitet till kommunens invånare. Kommunen är huvudman för alla sina angelägenheter oavsett om kommunen eller annan aktör är utförare av den.

Med *privat utförare* avses en avses en juridisk person eller en enskild individ som har hand om skötseln av en kommunal angelägenhet enligt 10 kap. 7 § KL. En juridisk person är ett aktiebolag, handelsbolag, ekonomisk eller ideell förening eller stiftelse. Även idéburna organisationer och kooperativa föreningar kan vara privata utförare.

En privat utförare är en privat aktör utan kommunalt ägande. Ett hel- eller delägt kommunalt bolag eller kommunala stiftelser är därför inte att betrakta som privat utförare.

Omfattning av programmet

Kommunen är huvudman för en verksamhet både då verksamheten bedrivs av en upphandlad utförare¹ och då verksamheten bedrivs av utförare i ett valfrihetssystem².

I Alingsås kommun utgår programmet från all verksamhet som kommunen upphandlar inom alla verksamhetsområden, som riktar sig till och rör medborgarna. Det omfattar verksamheter som utgör en kontinuerlig verksamhet inom nämndens eller bolagets verksamhetsområde, alternativt att tjänsterna utnyttjas återkommande med regelbundenhet. Avtal där kommuner avropar tjänster för enskilda tillfällen omfattas inte.

En vägledning vid identifiering av utförare som ska följas upp inom programmet är att den verksamhet som riktar sig till medborgarna också i relativt stor utsträckning utvärderas av medborgarna, det vill säga att leverans av tjänsten inte främst kontrolleras och utvärderas av en kommunal motpart innan den kommer medborgarna till del.

Det kan vara till exempel lokalvård, parkskötsel, snöskottning, kost, personlarm inom omsorg, utförare inom Lag om valfrihetssystem (LOV), vård som köps i privat regi och föreningsdrift av exempelvis idrottsanläggningar.

Även sådan verksamhet som kommunala bolag lägger ut på en privat utförare kan omfattas av programmet.

Programmet omfattar inte fristående förskolor och skolor eftersom de är egna huvudmän för verksamheten och är reglerade genom tillståndsgivning.

Programmet gäller för avtal med privata utförare som ingås efter programmet fastställts i kommunfullmäktige.

Mål och riktlinjer för verksamheter som drivs av privata utförare

Kommunfullmäktige fastställer mål i kommunens budget som gäller för samtliga verksamheter, även de som bedrivs av privata utförare på uppdrag av kommunen.

Fullmäktiges mål bryts ned i respektive nämnd och styrelse och utgör de mål som ska gälla för privata utförare inom respektive område. Varje förvaltning ansvarar för att fastställa mål och krav för privata utförare utifrån gällande lagstiftning och kommunens styrdokument och följa upp privata utförare utifrån dessa samt återrapportera till nämnden eller styrelsen.

Avtal med privata utförare ska vara formulerade på ett sådant sätt att det finns en flexibilitet som möter vid var tid gällande mål och riktlinjer i berörd nämnd eller styrelse. Senast i december varje år ska nya mål vara uppsatta, annars löper mål från tidigare år vidare.

¹ Enligt Lag (2016:1145) om offentlig upphandling (LOU), Lag (2016:1146) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster (LUF), Lag (2016:1147) om upphandling av koncessioner.

² Enligt Lag (2008:962) om valfrihetssystem (LOV)

Uppföljning och kontroll av mål, riktlinjer och avtal

När en kommunal angelägenhet överlämnas till en privat utförare ska kommunen kontrollera och följa upp verksamheten enligt 10 kap. 8 § KL. Varje nämnd och styrelse ansvarar för uppföljning och kontroll av mål, riktlinjer och avtal.

Uppföljningens syfte är att kontrollera att verksamheten utförs i enlighet med förfrågningsunderlag, anbud och avtal, där mål och riktlinjer för respektive verksamhet framgår.

Den uppföljning som görs av verksamhet som utförs av privata utförare ska också göras av motsvarande verksamhet i egen regi.

Nämnder och bolags ansvar

Varje nämnd och styrelse ska utifrån detta program utarbeta en plan för när och på vilket sätt uppföljning och kontroll av avtal med privata utförare ska ske under året. Resultat och uppföljning kommuniceras med medborgarna. En samlad uppföljning av den totala verksamheten utförd av privata utförare redovisas i nämndens eller styrelsens årsrapport.

Kommunstyrelsens ansvar

Kommunstyrelsen ska följa upp nämndernas och styrelsernas uppföljningar och kontroller genom en årlig sammanställning över privata utförare och redovisa för kommunfullmäktige.

Allmänhetens insyn och informationsskyldighet

Kommunen ska enligt 10 kap. 9 § KL, genom avtalet med en privat utförare tillförsäkra sig information som gör det möjligt att ge allmänheten insyn i den verksamhet som lämnats över.

Med information avses information inom följande områden:

- Verksamhetens kvalitet
- Avvikelser i verksamheten
- Personalgrupp (på generell nivå, ej individnivå) och deras villkor
- Miljö-, integrations- och jämställdhetsarbete
- Privata utförarens ekonomi
- Ägarförhållanden och företrädare

Den privata utförarens informationsskyldighet ska göras till en avtalsrättslig fråga. Berörd nämnd eller styrelse ska kunna begära ovanstående information från privat utförare som avtal tecknas med.

Berörd nämnd eller styrelse ansvarar för att kommunicera resultat av uppföljning och kontroll med medborgarna. I de fall där enskilda personer kan välja mellan olika utförare ska nämnden eller styrelsen kunna lämna information om samtliga utförare.